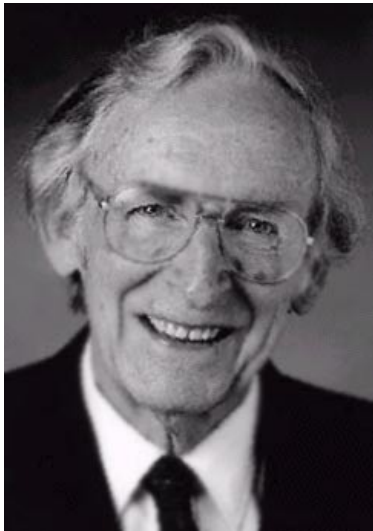

ЮДЖИЙН ОДУМ (1913-2002) - БАЩАТА НА ЕКОЛОГИЯТА НА ЕКОСИСТЕМИТЕ

Юджийн П. Одум
Eugene P. Odum
(1913 - 2002)

Работата на Д-р Одум промени начина, по който гледаме на природата и на нашето място в нея. – Джими Картър (президент на САЩ)

Юджийн Плесънтс Одум е роден на 17 септември 1913 г. Израснал е в Чапъл Хил, Северна Каролина, където баща му Хауърд В. Одум е бил професор по социология. Юджийн има брат на име Хауърд, роден през 1920 г., който също е известен еколог и сестра – Мери Франсис Шинън.

Одум завършва средното си образование през 1929 г. Получава и бакалавърската и магистърската си степен в Университета на Северна Каролина. През 1934 г. става асистент по зоология, след което започва работа под ръководството на д-р Х. В. Уилсън. През 1936 г. става старши асистент благодарение на изследванията си върху теорията за първичната зародишна клетка. Първият му пост, като преподавател е в университета “Уестърн Ризърв” в Кливланд, щата Охайо, където преподава биология в периода 1936 – 1937. По същото време той започва работа в Лабораторията за Изследвания върху Птици “Балдуин”. Същевременно посещава и курсове по физиология за подготовка върху доктората си под ръководството на д-р Кендей в Университета в Илинойс. През 1937 г. Одум започва работа върху доктората си, използвайки нова технология с пиезоелектрични кристали за измерване на сърдечния ритъм на птици в лабораторията “Балдуин”. През същата година той се жени за Марта Ан Хъф, за която остава женен до смъртта ѝ през 1995 г.

По време на своята дисертация той изучава 13 вида птици, като прави голям принос относно сърдечно съдовата им система и естествена история. Неговата дисертация се публикува в “Екологични монографии” през 1941 г. След приключване на доктората си Одум се премества в Ню Йорк, където постъпва на работа, като биолог в резервата “Едмънт Нилс Хийк”. Тъй като земята там е била обработвана в миналото Одум е имал възможност да направи проучвания върху сукцесията в дългосрочен план. По време на поста си в Ню Йорк, той е направил и изследвания върху жизнения цикъл на черноглавия синигер и физиологичната онтогенеза на ембриони на пръстеновратия фазан.

През есента на 1940 г. на Одум е предложено място в Университета в Джорджия, като преподавател по зоология. Той е бил единственият еколог в катедра от петима членове, от които нито един не споделял възгледите му за изучаване на цели екосистеми.

През 1951 г. Комисията по Атомна енергия възлага на Одум да състави екип за персонал на новосъздадена Екологична лаборатория на реката Савана, близо до Джорджия. Въпреки, че първоначалната цел на тази лаборатория е била да следи състоянието на намиращите се в близост растителни и животински съобщества, по-късно тя се превръща в една от най-големите и модерни лаборатории на Земята, с площ от 480 км² и финансиране с размер на 11 мил. долара годишно. Там Одум прави разработки върху опасностите от ядрените отпадъци и начините за обезвреждането им в национален и международен мащаб. Той взема участие и в Конференция по Мирното Използване на Атомната Енергия в Женева, през 1955 г.

Най-големия и може би най-запомнения принос на Юджийн Одум към науката е отпечатването на книгата “Основи на Екологията” (Fundamentals Of Ecology) през 1953 г. Книгата разглежда екологията от гледна точка на екосистемата, последвана от по-малките ѝ съставни части. За повече от десет години тази книга е била единствената такава, която разглежда екосистемите, като цяло. Преведена е на много езици и до ден днешен си остава неизменна част от обучението на поколения от еколози. Именно заради тази книга и повече от петдесет години изследвания Юджийн Одум е наречен “баща на екологията на екосистемите”. Тази книга оформя екологичното мислене, особено в периода на 60-те и 70-те, когато общественото внимание към замърсяването и околната среда е било значително увеличено.

Едно от големите постижения на Юджийн Одум е и създаването на Института по Екология към Университета в Джорджия през 1960 г., на който става директор. Днес института се смята за една от водещите институции в екологичното образование и предлага бакалавърска и магистърска степен по екология и магистърска степен по консервационна екология и устойчиво развитие.

Освен “Основи на Екологията”, Одум написва още дузина книги, както и над 200 публикации. По време на дългия си професионален живот той получава много награди и почести. През 1956 г. е удостоен с наградата “Merger” от Американското Екологично Дружество, а през 1974 г. с титлата “Изтъкнат еколог”. През 1970 г. е бил избран за член на Националната Академия на Науките. През 1974 г. става почетен член на Британското Екологично Дружество. През 1975 г., заедно с брат си Хауърд Одум, получават наградата “Institut de la Vie” в размер на \$80,000 от френското правителство. През същата година Одум получава наградата “Tyler” и чек за \$150,000 от тогавашния президент Джими Картър на церемония в Белия Дом. През 1978 г. Одум получава награда за изключителен принос от Американската Академия за Биологични Науки. През 1987 г. Юджийн и Хауърд Одум спечелват наградата “Крафорд”, връчена им от Шведската Кралска Академия, като еквивалент на Нобеловата награда, тъй като тя не се връчва в областта на екологията. Парите от наградата Одум използва, за да създаде фондация занимаваща се с разпространение, популяризиране и образование в областта на екологията. През 2001 г. Одум получава награда за изключителен принос от Дружество за Консервационна Биология.

Одум се пенсионира през 1984 г., но продължава своите разработки в Университета в Джорджия и отпечатва последната си книга “Екологични портрети” (Ecological Vignettes), през 1998 г. Той преживява смъртта на жена си Марта и двамата си синове - Уилям Юджийн Одум, също еколог, умира през 1991 след кратко боледуване, и Даниел Томас Одум, починал 4 години по-рано през 1987 г.

Юджийн Плесънтс Одум умира на 10 август 2002 г. в дома си на 88 години.

Ивелин Моллов